

**«HALK KÜTÜPHANELERİ YÖNETMELİĞİ»
HAKKINDAKİ TÜRK KÜTÜPHANECİLER
DERNEĞİ GÖRÜŞÜ**

Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'nce, halk kütüphanelerinin yeniden teşkilatlanmasını sağlamak amacıyla hazırlanmasına başlanılan «Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği» hakkında Derneğimizin görüşü de istenilmiş, TKD Genel Başkanlığı, 10 Temmuz 1979 günlü ve X/101 sayılı yazısı ile Derneğimiz görüşlerini, ilgili Bakanlığa bildirmiştir.

Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği konusundaki bu yazının metni, aşağıdadır :

Kültür Bakanlığına
Yenişehir, Ankara

Kütüphaneler Genel Müdürlüğü

27 Mart 1979 günlü ve KGM-0-3-35/1383 sayılı yazıları ile ilgilidir.

Yurdumuz halk kütüphanelerinin kuruluş, amaç ve çalışma biçimlerini belirlemek ve bu kütüphaneleri belirli ilkelere dayalı olarak yönlendirmek amacıyla Bakanlığımız Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'nce hazırlatıldığı belirtilen «Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği» konusundaki görüşlerimiz aşağıda özetlenmiştir :

1. Temel ilkeler

a) Hazırlanacak yönetmelik; halk kütüphanelerine ilişkin temel ilke ve görüşler ile bunların yapısal çatısını belirten bir «çerçeve ve yönetmelik» niteliğinde olmalı ve kendisine bağlı başka özel yönetmeliklerin de çıkarılmasına imkân veren bir esnekliğe sahip bulunmalıdır. Böylece, bu ana yönetmelik değiştirilmeden yeni düzenlemeler ve düzeltmeler yapılabilir.

b) Yönetmelik, her il alanının bir bölge sayıldığı bir «halk kütüphaneleri sistemi»nin kurulmasına öncülük etmelidir. Böylece, şimdiye kadar Kütüphaneler Genel Müdürlüğünü iş hacmi bakımından haylice ve gereksiz yere zorlayan «merkeziyetçi» görünüşlü, fakat bir ildeki kütüphanelerinin her birine bağımsız ve birbiri ile ilişkisiz çalışma imkânı veren olumsuz uygulama son bulacaktır. Öne düzenleme Türkiyemizin yönetim yapısına da uygun olacaktır.

c) Yönetmelik, nüfus sayısı ne olursa olsun her il merkezinde ve nüfusu yirmi bini aşan her yerleşim biriminde (yani, şehirde) birer halk kütüphanesi açılacağı; büyük şehirlerde ise, halk kütüphanesine bağlı olarak ilk yirmi binden sonraki her yirmi bin nüfus için yerleşik bir «şube kütüphane» kurulacağı ilkesini getirmektedir. Kırsal alanlarındaki yerleşim birimlerinde «şube kütüphane» açılabilmesi için, buralarda en az beşbin kişinin bulunması gerektiği gibi bir ilke benimsenmelidir.

ç) Yönetmelikte belirli yaştaki (çocuk, genç, vb.), belirli durum ve ilgideki (hasta, kör, cezalı, müzisyen, vb.) ve yerleşik kütüphane ve şubeleri ile hizmet sunulamayan belirli yerleşim birimlerindeki köyler, çiftlikler, fabrika lojmanları, vb.) okuyucu toplulukları için, özel dermelerle ve araç-gereçlerle donatılmış (çocuk bölümü, körler bölümü, müzik bölümü, gezici bölüm, vb. gibi) «bölümler» kurulabileceği de belirlenmelidir.

d) Kütüphane hizmetleri belirlenirken uyulması öngörülen sistem, kural veya yönetmeliklerin adlarını anmaktan, ilerde bunların değişmesi söz konusu olursa bir Yönetmelik değişikliğine gerek kalmaması için, kaçınılmalıdır. Bunun yerine, «Kütüphaneler Genel Müdürlüğünün belirleyeceği sınıflama sistemi (kataloglama kuralları, yönetmelik, vb.) uygulanır» biçiminde genel bir hüküm getirilmesi uygulamada esneklik sağlama açısından gerekli olacaktır.

2. Yönetmelik şeması

Hazırlanacak yönetmelik «Genel Hükümler», «Örgüt», «Kütüphane hizmetleri», «Çeşitli hükümler» ve «Geçici hükümler» başlıkları altında bölümlere ayrılabilir.

Genel hükümler, kuruluş, kapsam, halk kütüphanelerinin tanıtılması, amacı ve görevleri gibi, Yönetmeliğin öteki maddelerini de etki-

leyecek ve onlara yön verecek başlıca maddeleri içerecektir.

Örgüt bölümünde, Kütüphaneler Genel Müdürlüğünden başlayarak, halk kütüphanelerinin bir örgütlenme şeması verilecek ve bunların birbiriyle olan yönetim ilişkileri ve hiyerarşik yapı içindeki yerleri belirlenecektir. Örgütlenme ile ilgili maddeler oluşturulurken her ilde, o il alanı içindeki kütüphanelerin yönetim ve denetlenmesinden sorumlu bir «İl Halk Kütüphaneleri Müdürlüğü» kurulacağı özellikle belirlenmelidir. Bu müdürlükler kütüphaneler dışında bir yönetim bürosu olarak örgütlenmeli ve bunlar ildeki halk kütüphaneleri ile bunların şube ve bölümlerinin ortak hizmetlerini merkez olarak gerçekleştirebilecek bir yapıda olmalıdırlar. İl merkezi olan şehirdeki halk kütüphanesi İl Halk Kütüphaneleri Müdürü tarafından değil, ya onun yardımcısı tarafından ya da ildeki öteki halk kütüphanelerine olduğu gibi atanan bir «yönetici» tarafından yönetilmelidir. İl halk kütüphaneleri müdürünün il merkezindeki kütüphaneyi de ildeki öteki kütüphanelerin bağlı olduğu şartlar içinde yönetip denetlemesi ancak böylece sağlanabilir. Kütüphane hizmet bölümlerinin ve bir şehirdeki şube kütüphanelerinin o yerdeki halk kütüphanesine ve onun yöneticisine, kırsal alanlardaki şubelerin ise şubenin bulunduğu yerin yönetim bakımından bağlı olduğu ilçe merkezindeki halk kütüphanesine ve onun yöneticisine bağlı olacağı da, yetki uyumsuzluklarını önlemek bakımından gereklidir. Bu bölüm ayrıca, İl Halk Kütüphaneleri Müdürü ile Halk Kütüphaneler Yöneticilerinin görev - yetkilerini, bölüm başkanları ile şube görevlilerinin görevlerini de açıklamalıdır. Halk kütüphaneleri ile bunlara bağlı bölüm ve şubelerdeki yönetici durumunda olanlar dışında kalan personelin görevleri bu Yönetmelikte yer almamalı, bunları ayrı bir «Görevliler Yönetmeliğinin» konusu olmalıdır. Yöneticilerin görev ve yetkileri arasında, «görevleri, işbölümü çizelgesine, görev kadro ve ünvanlarına ve sayılarına göre, görevliler arasında dağıtmak» hükmü mutlaka yer almalıdır. Böylece, personel değişmesinden hizmetlerin etkilenmesi önlenmiş olacaktır.

Kütüphane hizmetleri bölümü, her kütüphane türünde bulunması gereken yönetim, teknik ve okuyucu hizmetlerinin ayrıntılarını belirten hükümler getirecektir. Yönetim hizmetleri arasında görevli, büro ve para işlerine ilişkin işleri belirten ve dökümünü yapan maddeler yer alacaktır. Teknik hizmetler materyal seçimi, sağlama, kataloglama, sınıflama, teknik hazırlama gibi kütüphane

hizmetlerini ele alacak, ayrıca kütüphane materyallerinin yerleştirilmesi, onarılması ve ciltlenmesine ilişkin konularda hükümler getirecektir. Okuyucu hizmetlerine ilişkin işler belirtilirken de başvurma, okuyucu danışmanlığı ve ödünç (veya iğreti) verme işleri yanında, görüm - işitimi gereçlerinden yararlandırma ve halkla ilişkiler konularına da yer verilmelidir.

Çeşitli hükümler bölümü, önceki bölümlerde yer almayan, fakat yönetmeliğe alınmasında yarar umulan, tamamlayıcı başka hükümlerin bulunacağı bölümdür. Söz gelişi, yukarıda belirtilen nüfus standartları kabul edildiği takdirde, bunlara uymadığı halde şube kütüphanelerin açıldığı yerlerdeki kütüphane birimlerinin çalışmalarını sürdüreceği gibi bir maddeye bu bölümde yer verilebilir.

Geçici hükümler ise, bir kez uygulandıktan sonra yürürlükten kalkması öngörülen Yönetmelik hükümlerinin yer alacağı maddelerin bulunacağı bölüm olacaktır.

Yukarıda iki bölüm halinde özetlemeğe çalıştığımız görüşlerin, sağlıklı bir Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin hazırlanmasına önemli katkılarda bulunacağına inanıyoruz. Sunduğumuz görüşlerden çalışmalarınızda yararlanılabilirse mutluluk duyacağız.

En derin saygılarımla.

Dr. Necmeddin Sefercioğlu
Genel Başkan